Snabbkoll på historien

Lärarhandledning

SNABBKOLL PÅ HISTORIEN

Om serien

Programledarna Emma Molin och Özz Nûjen ger snabblektioner om viktiga epoker och händelser genom historien. På bara några minuter får du en översikt över exempelvis andra världskriget, industrialiseringen eller europeisk kolonisation. Serien är en kort faktaversion av ***En annan sida av historien***.
Det finns åtta fristående avsnitt på cirka 4:30 min.

1. Högkulturer
2. Europeisk kolonisation
3. Vetenskap och religion
4. Industrialiseringen
5. Första världskriget
6. Andra världskriget
7. Demokrati och välfärd
8. Kalla kriget

Målgrupp och syfte

Syftet är att ge kunskaper om händelser, samhällsomvandlingar, aktörer och förändringsprocesser under olika tidsperioder. Historiska begrepp och tidslinjer ger eleverna en kronologisk överblick som stärker deras historiemedvetande. Serien är tänkt som repetition eller uppstart av ett historiearbete för grundskolans årskurs 7–9, men kan även fungera för årskurs 4–6 och gymnasieskolans första kurser i historia. Programmen är förstås främst tänkta att användas i historia och utgår från Lgr22, men passar även till Lgr11. Se mer på sid. 8.

Om lärarhandledningen

Den här lärarhandledningen är *ett utdrag* av den handledning som finns till ***En annan sida av historien***. Här finner du både tips på hur du som lärare kan arbeta med serien som helhet och faktafrågor till varje avsnitt. Längst bak i handledningen finns det kopieringsunderlag – en tidsaxel och en världskarta.
Om du vill fördjupa arbetet så passar det bra att kombinera *Snabbkoll på historien* med serien *En annan sida av historien*. Utgå då gärna från handledningen till den serien, eftersom det finns mer att arbeta med där – såväl diskussionsfrågor som fördjupningsuppgifter.

SÅHÄR KAN NI ARBETA MED SERIEN I SKOLAN

Arbetssätt och redovisningsformer

Hur du som lärare väljer att arbeta med avsnitten kan förstås variera beroende på vilket syfte du har med undervisningen. Avsnitten passar bra som repetition.
Ni kan se avsnitten tillsammans i klassen för att sedan låta eleverna arbeta med frågorna på olika sätt. Du som lärare väljer förstås vilka av uppgifterna som passar bäst att arbeta med i din grupp.
Eleverna kan förstås arbeta enskilt med frågorna för att repetera innehållet i programmet, men det kan ge ännu mer om eleverna får svara på dem och prata om dem i par.

Förkunskaper

Förkunskaperna kan variera mycket inom en elevgrupp, både de ämnesmässiga kunskaperna och språkkunskaperna. Fundera därför gärna över om du behöver gå igenom ord- och begreppslistan som finns till varje avsnittet i förväg eller ge eleverna vissa förkunskaper kring vad de ska få lära sig mer om i det utvalda avsnittet. Avsnitten kan gå ganska snabbt och det kan därför vara värt att låta eleverna se dem flera gånger. En idé kan vara att låta eleverna brainstorma kring vad de känner till om temat sedan tidigare. Gör gärna en gemensam tankekarta som ni kan fortsätta att fylla i efter att ni sett programmet.

Tidslinjer och kartor

För att eleverna ska få en överblick över tidsperioderna är tidslinjer och kartor goda hjälpmedel. Låt till exempel eleverna pricka ut på tidslinjen när i historien avsnittet tar sin början och när det slutar, samt var på kartan det historiska skeendet utspelar sig. Detta kan i sig, efter ett antal avsnitt, leda till diskussioner och lektioner med frågeställningar som:

- Hur såg världen ut vid den givna tidpunkten?
- Kan vi se ett mönster i det vi har hört?
- Kan vi utröna vad som kan leda historien framåt utifrån vad vi ser på tidslinjer och kartor?

Som slutuppgift kan eleverna göra en egen tidslinje över den historia de har bekantat sig med under programserien.

På samma sätt kan en kartuppgift fungera som en större uppgift när eleverna har sett hela serien. Uppmana eleverna att fundera över vems historia vi berättar och koppla gärna detta till historieskrivning. På en världskarta kan eleverna fylla i de områden, länder och riken som nämns i programserien. De kan sedan arbeta med frågeställningar som:

- Vilka områden blir markerade?
- Blir några av dem markerade flera gånger? Varför är det så, tror du?
- Hur ser det ut på den här platsen idag?
- Vilka områden förblir tomma? Vad betyder det?

FRÅGOR OCH UPPGIFTER TILL SERIENS AVSNITT

Avsnitt 1 - Högkulturer

Viktiga ord och begrepp

högkultur, flodkultur, farao, sfinx, sarkofag, mumie, ostraka, hieroglyf, överproduktion av mat, klimatförändring

Vad minns du från programmet?

1. Vad krävs av en civilisation för att räknas som en högkultur? Ge exempel.
2. Varför uppstod högkulturer – och varför just vid floder? Förklara och ge exempel.
3. I programmet får du veta att en klimatförändring gjorde att många tvingades flytta och bosätta sig nära Nilen. Det var förstås inte samma klimatförändring som vi pratar om idag, utan en helt annan. Vad får du reda på om hur ett förändrat klimat ledde till utvecklingen av det forntida Egypten?
4. I programmet får du veta att överproduktion av mat kunde leda till ett utvecklat samhälle. Men hur hänger det ihop? Förklara! Ta hjälp av fler källor, till exempel din lärobok, om du behöver.
5. Under vilken period varade den forntida egyptiska högkulturen?
6. Högkulturerna vid de stora floderna i världen gick så småningom under och försvann. Vilka var orsakerna till att det forntida Egypten försvann?

Avsnitt 2 - Europeisk kolonisation

Viktiga ord och begrepp

ekonomisk kolonialism, intellektuell kolonialism, imperialism, slavhandel

Vad minns du från programmet?

1) När och hur påbörjades Europas kolonialisering av världen? Vilka länder i Europa var inblandade och vilka områden koloniserades?
2) Kolonialiseringen innebar också slavhandel.
   a) Vilka länder var det som främst drev slavhandel?
   b) Vad fick slavarna arbeta med och vart fördes de?
   c) Ungefär hur många slavar fanns det totalt under kolonialismen?
3) Vad innebär begreppet ekonomisk kolonialism?
4) Vad innebär begreppet intellektuell kolonialism?
5) Vad innebär begreppet imperialism?

Avsnitt 3 - Vetenskap och religion

Viktiga ord och begrepp

forskning, experiment, förnuft, heliocentrisk världsbild, gravitation, upplysning, filosofi, boktryckarkonst, evolutionsteori, sekularisering, åsikts- och religionsfrihet

Vad minns du från programmet?

1. Vad innebar den vetenskapliga revolutionen? Vad var nytt i hur man tänkte och arbetade?
2. Galileo Galilei menade att den heliocentriska världsbilden, som även tidigare hade föreslagits av andra vetenskapsmän i ett par tusen år, var den korrekta. Vad är det för typ av världsbild? Hur ställde sig kyrkan och kristendomen till denna världsbild? Varför?
3. En period under 1700-talet kallades för upplysningstiden. Vad hände då? Varför kallades den just så?
4. Vad innebär evolutionsteorin? Vem kom med den teorin? Vilka reaktioner mötte den teorin?
5. Vad innebär begreppet sekularisering?

Avsnitt 4 - Industrialiseringen

Viktiga ord och begrepp

urbanisering, spinning Jenny, ångmaskin, råvaruexport, nödbostad, folkskolestadgan, skolplikt, klasskillnader, fackförbund, arbetsgivarförening, socialism

Vad minns du från programmet?

1. Vad innebär den industriella revolutionen? Hur gick den till?
2. När tog industrialiseringen fart i Sverige?
3. Vilken typ av industrier och fabriker var viktiga i Sverige?
4. Vad innebar industrialismens andra fas? Vilka delar utvecklades?
5. När den svenska ekonomin blomstrade fick det konsekvenser för människor. Nämn några.
6. Vad är en nödbostad? Var och varför byggdes de? Hur såg de ut? Hur hänger det ihop med urbanisering?
7. Fabriksarbetares förhållanden förbättrades mot slutet av 1800-talet. På vilka sätt? Hur kunde det ske?

Avsnitt 5 - Första världskriget

Viktiga ord och begrepp

pakt, allians, skyttegrav, fredsavtal, ransonering, patriotism

Vad minns du från programmet?

1. Vilka var allianserna i Europa och hur kunde de leda till att kriget bröt ut så snabbt?
2. Vad var västfronten? Varför grävde man skyttegravar där? Hur fungerade de och vilka resultat uppnåddes?
3. Varför gick USA med i första världskriget?
4. Hur slutade första världskriget? Berätta om fredsfördraget.
5. När männen gick ut i krig, vad gjorde kvinnorna då?

Avsnitt 6 - Andra världskriget

Viktiga ord och begrepp

pakter, kapprustning, kolonier, rasism, blixtkrig, blitzen, koncentrationsläger, Förintelsen

Vad minns du från programmet?

1. Fredsavtalet efter första världskriget undertecknades i Versailles 1919. Vad innehöll det? Vilka konsekvenser fick det?
2. Hur startade andra världskriget?
3. Vilka var pakterna i andra världskriget? Varför bildade man pakter?
4. Hur och varför kom USA med i kriget?
5. Vilket var det avgörande slaget i slutet av kriget?
6. Hur slutade kriget?
7. Vad är koncentrationsläger? Vad hände där?

Avsnitt 7 - Demokrati och välfärd

Viktiga ord och begrepp

folkhem, välfärdssamhälle, miljonprogrammet, rekordår, oljekrisen

Vad minns du från programmet?

1. Vad var Folkhemstalet för något? När och vem framförde det? Vad handlade det om?
2. Vad är ett välfärdssamhälle?
3. Vilka förändringar skedde i Sverige i samband med att välfärdssamhället byggdes upp?
4. Vad var rekordåren i Sverige?
5. Vad var miljonprogrammet för något? Vilka ideal låg bakom det programmet?

Avsnitt 8 - Kalla kriget

Viktiga ord och begrepp

kalla kriget, kärnvapen, atombomb, järnridån, stormakter, glasnost, perestrojka

Vad minns du från programmet?

1. Vad var det kalla kriget?
2. Vad var järnridån?
3. Vilka länder var stormakter under kalla kriget?
4. Även om USA och Sovjetunionen inte kom i direkt krig med varandra så förekom det ändå en del krig och konflikter. Ge exempel på några av dem. På vilka vis var Sovjetunionen och USA ändå inblandade i dessa?
5. Varför misslyckas FN:s säkerhetsråd med att stoppa dessa krig och konflikter?
6. När tog det kalla kriget slut? Hur gick det till?

Rättelse
00.51 Här säger Özz kärnkraft, men det korrekta ska vara kärnvapen.

Kopplingar till kursplanen i historia, åk 7–9, Lgr22

Syfte
Undervisningen i ämnet historia ska ge eleverna förutsättningar att utveckla:

- kunskaper om händelser, aktörer och förändringsprocesser under olika tidsperioder samt om historiska begrepp och långa historiska linjer,
- förmåga att ställa frågor till historiska källor samt att tolka, kritiskt granska och värdera dessa
- förmåga att reflektera över hur historia kan brukas i olika sammanhang och för olika syften.

Centralt innehåll, åk7-9

- Europeisk kolonisation och slavhandel. Konsekvenser av detta för människor och kulturer samt för det ökade globala handelsutbytet mellan Europa, Asien, Afrika och Amerika.
- Industrialiseringen i Europa och Sverige. Olika orsaker till industrialiseringen och konsekvenser av denna för människor och miljö.
- De båda världskrigen, deras orsaker och konsekvenser. Förtryck, folkfördrivningar och folkmord. Förintelsen och Gulag. Människors motstånd mot förtryck.
- Demokratiseringen i Sverige och framväxten av välfärdssamhället. Kontinuitet och förändring i synen på kön, jämställdhet och sexualitet.
- Kalla krigets konflikter samt nya maktförhållanden och utmaningar i världen efter det kalla krigets slut.
- Tolkning av historiska källor från någon tidsperiod och granskning utifrån källkritiska kriterier. Värdering av källornas relevans utifrån historiska frågor.
- Analys av historiebruk kopplat till tidsperioderna.
- Kontinuitet och förändring med utgångspunkt i långa historiska linjer kring levnadsvillkor, migration och makt.

Lärarhandledningen är skriven av Anna Holmlin Nilsson

Upphovsrätten till innehållet i den här lärarhandledningen tillkommer UR, om inte något annat särskilt anges. Lärarhandledningen får fritt kopieras, distribueras digitalt och visas i undervisningssammanhang. När lärarhandledningen eller delar av innehållet används på olika sätt ska den ideella upphovsrätten iakttas.
Det här betyder att du som lärare i din undervisning bland annat får kopiera upp så många kopior du behöver av hela eller delar av lärarhandledningen och dela ut till elever, tillhandahålla den digitalt till eleverna i en elevportal eller liknande, eller visa i en Powerpointpresentation. Viktigt att tänka på när du använder lärarhandledningen, på olika sätt, är att det alltid ska gå att se vem eller vilka som har upphovsrätten. Om lärarhandledningen kopieras upp i sin helhet så framgår det redan, men om det är så att du väljer att bara använda någon del behöver du skriva i anslutning till det du använder vem eller vilka det är (UR och/eller annat namn, som framgår i lärarhandledningen).

Kopieringsunderlag - tidsaxel

1900-talet
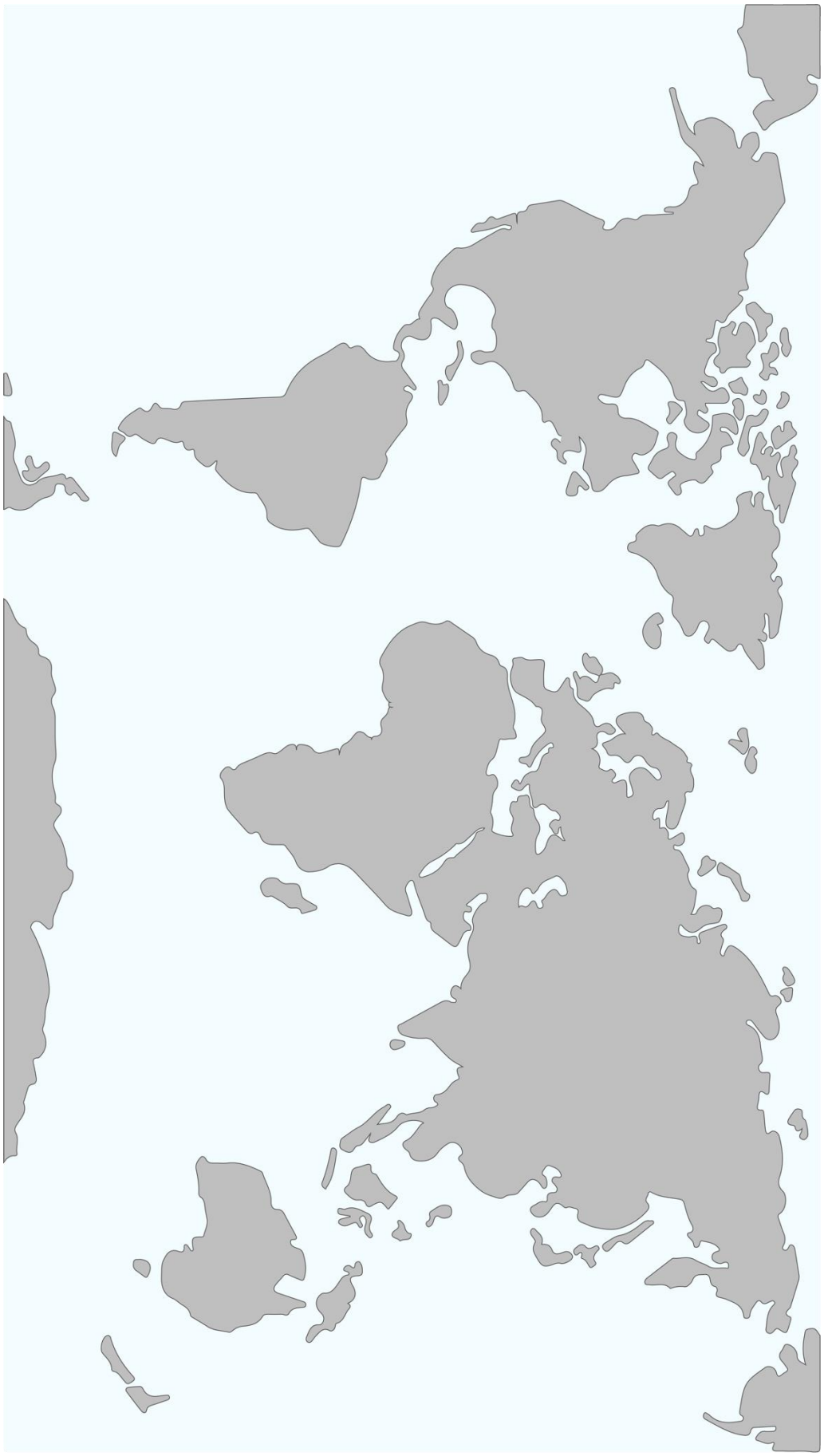
Kopieringsunderlag - världskarta